

Hétről Hétre

A MAGYAR HIRLAP SZÉPIRODALMI MELLÉKLETE

Francia csapatok magyar földön

AZ "EST" APRILIS 21-ÉN MEGJELENT SZAMÁBÓL.

Jönnek a híradások Magyarországból, Magyarországról. Olyan hírek, oly híradások érkeznek, amiket nehezen hihetünk, mégis igazak, amiket ezelőtt hónapokkal lehetetleneknek tartottunk volna és ma lehetőségek.

Francia katonák, fekete katonák tartják megszállva Szeged városát. Szengáli barna bőrű, tarka ruhájú idegen katonák keresik fel a tanyákat és francia parancsokának engedelmeskedik Szeged városának magyar népe.

Nem hinnék a szónak, ha idegen forrás közvetítené, de budapesti újság Az Est, április 21-iki száma írja és onnan vesszük mi is át az amerikai magyarság részére.

Békét kötöttek Németországgal a diadalmas szövetségesek, készül a béke Ausztriával és a többi "búnóssel", de szó sem hallatszik arról, mi lesz Magyarországgal? Mikor kötik meg a békét a győzedelmes országok Magyarországgal, mikor lesz ismét Magyarország? Mert ma nincs. A szövetségesek nem ösmernek ma Magyarországot, mert nem ösmerik el azt a kormányt, mely március óta a hatalom birtokosa. A földrajz sem ösmer Magyarországot, mert azt a földdarabot, mely a Kárpátok és az Adriai tenger között terült el, idegen katonák raja tartja megszállva.

Mikor lesz vége a szomorú színjátéknak? Mikor vonulnak ki Szeged városából a "szerecsen" katonák? Mikor lesz ismét szabad a tanyák népe?

A Felsőtanya zombékjain és mesterséges folyócskáin keresztül április 15-én este bementem Szegedre. A város kihalt, csöndes volt.

A francia parancsnok, Beiriet ezredes, átiratot intézett dr. Detre János kormányzóbiztoshoz. Az átiratban kijelentette, hogy a szövetséges csapatok által megszállt terület és a tanácskormánytól függő magyarországi részek között április 14-én reggel 7 órától kezdve minden közlekedés megszakadt. Mindenkit, aki a magyar területre átlép, vagy viszont, mint kémlet tartóztatják. Az őrszemek és előőrösök mindenkiire rálőnek, aki a vonalak átlépését megkísérli. Azt is tudatja az ezredes, hogy Szeged és Arad szabadon közlekedhetik s kereskedhetik a szövetségesek által megszállt területekkel, következésképpen az újszegedi hid is megnyílik.

Hétfő óta tehát a város teljesen el van zárva, az őrszolgálatot színes katonák végzik. Nincs sok fehér katoná Szegezen, a parancsnokságok törzsein kívül csak a 157. alpesi és az 54. párisi ezred van a városban.

A színesek fegyelme erős. Az utcai őrjárás játéka a város kirakatai, a fehér emberek városi élete nagyszerű változatosság Franciaország annami, szenegáli s marokkói katonáinak a keleti harcok után; tisztelettel és félelemmel engedelmeskednek fehér tisztjeiknek, az április 16-én érkezett De Lobil tábornok díszőségű néger katonákat állították.

De Lobil, a magyarországi francia haderők főparancsnoka, Charpie hadseregpáncsnokkal érkezett Szegedre és a Tiszaszállóba szállott. Délután magához kérte a városi direktoriumot, kijelentette előttük, hogy Szeged megszállt terület, megerősítette a határzár, elrendelte a lapok cenzuráját és a városban rekedt idegeneknek távozási határidőül április 19-ikét jelölte ki.

Április 19-én reggel 8 és 12

óra között Budapest és Hódmezővásárhely felé hagyták el a városban rekedt idegen lakosok Szegedet. Körülbelül kétezeren részint gyalog, részint szekereken utnak indultak. Sokan voltak köztük szegediek.

Szegezen az élelmezés, noha az új hidat megnyitották, drága és rossz, a város kihalt, az emberek feszülten várják az elkövetkezőket. Pénz nincs a városban, a bankok készleteiket Budapestre szállították, a város szükségpénzeket bocsátott ki 20 és 50 koronás értékben.

Minap Nagyváradra érkezett Horváth Károly ismert nevű aradi élelapszerkesztő, Horváth Nusinak, a Szigligeti Színház népszerű primadonnájának édes apja, aki rendkívül érdekes dolgokat mondott el arról, hogy élnek az emberek a franciák által megszállva tartott Aradon.

— Eleinte, mint ismeretes, a francia megszállás dacára is, teljesen szabad volt a közlekedés Arad és a külvilág között. Később azonban egyre nagyobb csoportokban jöttek a franciák: spahik, majd szengáli négerok, olyannyira, hogy néhány nap alatt teljes volt a francia kato-

nai uralom az egész városban, nem is szólva arról, hogy a Maros tulsó oldalán, Uj-Aradon és a Maroson túl épült régi aradi várban a szerbek ütöttek tanyát. Gondrecourt tábornok átvette a város teljhatalmu katonai parancsnokságát és e pillanattól kezdve a posta, táviró, telefon és vasut a franciák ellenőrző kezelésbe ment át. Ebből következett természetesen az a helyzet is, hogy a telefon, táviró, valamint a vasuti összeköttetés megszakadt Arad és a külvilág között. A sineket Kürtös állomásig fűszedték és azontul egyenként csak igazolvánnyal és indokolt esetekben engedték a városból ki, illetve be az embereket. Nem lévén telefon- és távirati összeköttetés, természetesen magyar lapok sem érkeztek közel négy hete a városba.

— A francia katonai parancsnokság szigorú felügyeletet gyakorol az aradi lapok fölött is és a nivós, tartalmas aradi lapok hetek óta ugyancsak szerény terjedelemben jelennek meg. Hétköznapi két oldalon, vasárnap négy oldal szöveggel, de mert a villamos áramszolgáltatás akárhányszor csődöt mond, vannak napok, amikor az aradi lapok egyáltalán nem jelenhetnek meg. A francia cenzura sem katonai, sem belpolitikai hírek közlését nem engedélyezi és így igazán csak a legszürkébb helyi események regisztrálására szorúlnak a lapok.

— Ami a belső rendet illeti, mondotta Horváth szerkesztő, az teljesen kielégítő. Aradra vonatkozó különböző rémhírekből egy szó sem igaz, mert Aradon fegyelmet és rendet tartanak a franciák. A záróra hétköznapon 11 óráig, vasárnap 12 óráig van engedélyezve és az alkoholtilalom korlátolt. A város élelmezése általánosságban türhető. A drágaság nagy, a franciák azonban a Bánáthól hoznak élelmiszereket. Ellenben nagy a só-, zsír-, gyufa-hiány, só például alig van az egész városban.

— Állandó mizéria a városban a széniség. Az utcák csak igen gyéren vannak világítva, a mellékutcák pedig teljesen sötétek. A színházat is alig látogatja a közönség.

A harmadik emeletről

Fönn, a harmadik emeleten...
A mélységbe-nézést 'éjfélon szeretem.
Csak most látom, mily magasan lakom,
Ahogy így kinézek az ablakon.
Ha én most innen... régi gondolat.
De soha, soha még nem éreztem
Magamat ennyire a föld alatt.

Fönn, a harmadik emeleten...
Elbibilődök egy végrendeleten...
Pecsét. Astán kinyujtom a karom
S az ablakból leverem szivarom
És várom: jön-e a csönd, az örök.
Most érhetett a hamu a földre
S egy ásonyi homok rámdübörög.

GELLÉRT OSZKÁR.

Lassan járj, tovább érsz

IRTA: F. C. PHILIPS.

Vandeleur Horatio (Royal színház, Bolton) levele Vandeleur Viva kisasszonyhoz (Prince of Wales színház, Greenwich.)

1892. Szeptember 6.

Kedves lányom!

Bizony már előbb kellett volna válaszolnom a leveledre, de igazán nem tehettem, mivel olyan gyámoltalan rendezőm van, hogy ha nem magam törődöm minden csekélységgel, nem megyünk semmire; így hát ha őt kezem volna is, mindegyiknek akadna dolga.

Olvastam az újságban, hogy most Greenwichben vagy, a mi-ből azt következtettem, hogy már annak rendje-módja szerint szerződtek és rendben van a szénád. No hiszen szép is volna, ha Vandeleur Horatio leánya nem kapna valami jó helyet a világot jelentő deszkákon! Hiszen oly sokat tanultál nálam és olyan híres nevet viselsz, hogy kérhetsz, amit akarsz — minden megadatik.

Azt mondd, hogy Passinger Harold urat bemutatták neked. Nem annak a manchester-i Sir John Passingernek a fia? Nemrég olvastam, hogy az öreg ur a maga "páratlan becsü" gyűjteményéből adott kölcsön egy-két képet valami kiállításához. Ha nem tévedek a rokonsági viszonyukban, akkor tartsd szemmel azt a kamaszt. "Lady Passinger" egész csinosan hangzik, aztán meg a művészetben amúgy sem emelkednél olyan magasra, mint a papuskád. A "páratlan becsü" képgyűjteményed rendeltető uralma legeslegeslegelő minőségű após lenne. Bizony nem volna utolsó dolog! Itt küldöm a címet, azután tudósíts ám mindenről, amint jó kis lányhoz illik. Ha igazán van valami a dologban, fogadd előre is szerencse kívánataimat, aki vagyok

szerető apád és volt igazgatód:
VANDELEUR HORATIO.

Vandeleur Viva kisasszony (Royal-színház, Brighton) levele Vandeleur Horatio urhoz (Royal színház, Bolton).

Kedves papuskám!

Igenis, kérlek, Passinger ur csakugyan a fia annak a Sir John Passinger-nek! Nekem fogalmam sem volt róla — látod, milyen nagy az én tudatlanságom; még azt se tudtam, hogy Sir John Passinger a világon van-e, vagy nincs. Azt természetesen magam is megláttam a kamaszon, hogy nagy kicsur ő kelme, de hogy mi fán termett, arról nem volt tudomásom.

Ma reggel véletlenül az apját említette és menten tisztába hoztam a dolgot. Tudnillik azt kérdeztem tőle: — Ugy-e az ön atyja az az uralma ember, aki a minap azokat a gyönyörű képeket adta kölcsön?

Ő pedig mondá: — Sir John Passinger, hát persze! — és mintha csudálkozott volna, hogy ezt még nem tudtam.

A fiatal Passinger nagyon, de nagyon szerelmes belém és csak azért van itt Brightonban, mert én is itt vagyok.

Tegnap arra kért, hogy ebédeljek együtt vele egy szállodában, én azonban megmagyaráztam neki, hogy gardedám nélkül nem tehetem! Ő erre azt felelte, hogy legnagyobb örömmel hívná meg az egész színésztársaságot, csak én is köztük legyek; én pedig azt eszelekedtem, hogy egy asszonyt (akinek mellesleg mondva tíz shillingjével tartozom), megfogadtam gardedámnak és a jó asszony a pezsgő után oly okosan viselkedett és oly szépen összehuzta magát, hogy majd a nyakába borultam. A fiatal Passinger maga a megenni való ártatlanság és együgyűség. Azt hiszem, eddig csak azért nem kérte meg a kezemet, mert nincs elég kurázsija. Akár hiszed, papuskám, akár nem, de magam is szerelmes vagyok a fickóba. Olyan frissesség sugárzik belőle, hogy egész oda vagyok tőle. Úgy néz rám azzal a nagy kék szemével, mintha valami istennő volnék, alsó szoknyában. Azt mondja, hogy a papája kis gyerekkora óta mindig csak kényeztetni és még soha sem tagadott meg tőle semmit. Talán az apai áldást se fogja megtagadni, ha majd feleségül veszi Vivát! Még vagy tízenégy napig leszünk itten — ha valami történék, mindenesetre tudatja veled

szerető lányod:
V.

Utóirat. — Eppen most kapok egy kosarat, tele virággal. Ide küldte a lakásomra, pedig jobb szerettem volna, ha a színpadra nyújtatja föl; csak hogy persze, még sose volt szerelmes színésznőbe!

Vandeleur Viva kisasszony (Brighton) levele Vandeleur Horatio urhoz (Royal színház, Oldham).

Ikar

Ikar próbát tevé viaszszárnyával. Töméntelen nép gyüle látására össze. Szerencsésen sült el a próba, éjltent orditoza a sokaság, s tisztelő bámulásában nagynek nevezgeté a repülőt. Egy nyári hő napon megújítá Ikar a nézősint s még több nép gyülekeze a hirement látásra, mint először. Terjednek a szárnyak emelkedik velek Ikar s vigan csattogtatja őket a magas levegőben. Taps, örömjaj követi a földről. De im, a mint fellebb a naphoz közelít a jámbor, ereszkedni kezd a hőségben szárnya vissza, bontakozni szerkezései s szárnyatlan pottyán le egy alatta zuhogó folyóba. Ostoba! így beszél ekkor egy része a nézőknek, meggondolhatta

1892. Szeptember 18.

Tisztelt gazd'uram!

A kocka el vagyon vetve, tuszt huzatok hangászkok! Harold ma délután megkérte kezemet. Sétálni hitt a hajóállomás felé és én menten megéreztem, hogy no most jönni fog, aminek jönni kell! Senki sem járt arra — magunkra voltunk. Nagyon esinos voltam; a szellő nem fujdogált valami erősen, épen hogy megüditett egy kiesikét (hiszen érted!) és az nekem csak még jobban állott. Mondtunk valamit a tengerről — nem azért, mintha egyikünket is érdekelt volna és már nem is tudom, hogy mit mondtunk — de hát a tenger ott nyújtózkodott előttünk és muszáj volt észrevennünk, hát egy-két szót szoltunk róla. Ezek után a fiatal Passinger megérintette a kezemet; nem mondhatom, hogy "megfogta", mert csak úgy gyöngén megsimította, vagy mi. Tehát megérintette a kezemet — és azt lihegte: — Viva, oh, Viva, én szeretem magát!

Erre szünet állott be — igazi Maeready-féle szünet. Aztán zavartan suttogtam:

— Passinger ur, hogy értsem ezt?

— Hogy értse? Hát ezt nem is lehet többféleképen érteni, ezt csak egyféleképen lehet érteni!

— Én színészno vagyok és — és az ön atyja nem fog beleegyezni soha!

— Az én apuskám a holdat is nekem adná, ha az övé volna!

— Harold, hát komolyan beszélt!

"Viva!" — Ölekezés! — a függöny legördül!

Hát nem esinos dolog ez? Hát neked nem tetszik ez a családi vigjáték? Én legalább oda vagyok a gyönyörűségtől. Nemsokára Lady Passinger leszek, aztán páholyból nézem a "jutalomjátékokat". Lady Passinger leszek és azt teszem, amit akarok. Lady Passinger leszek és — apám, oh édes apám, meglásd,

hogyan fogja játszani ez a szerepét

a te örömtől sugárzó leányod:
V.

Vandeleur Horatio urhoz (Royal színház, Oldham.)
Vandeleur Viva kisasszony (Brighton) levele.

1892. Szeptember 19.

Irtózatos tévedés; sirhatnék szégyenemben és csalódásomban. Hiszen tudhattam volna! Miért, oh miért is nem irtad meg nekem, hogy Harold nem lehet Sir John legidősebb fia, nem ő a majoresco, mert Sir John már nagyon öreg ember? Harold azt mondta nekem ma reggel, hogy otthon csak a "kis baba" az ő neve. Én azt mondtam, hogy ez a név nagyon illik neki. Erre rám nézett a bárgyu szemével és így szolt: — Gondolja? Otthon azért hinak így, mert én vagyok a legfiatalabb. — A "legfiatalabb!" Még csak nem is ifjabb — hanem mindjárt a legifjabb! Én oda lettem és nem tudtam szólni. Azt hittem, nyomban elájulok. Nem tudtam, mit feleljek. Ő megkérdezte, hogy nem vagyok-e rosszul. A nagy hőség-ről mormogtam valamit. Metsző keleti szél fujt és azt kellett gondolnia, hogy félrebeszélék. De hiszen mindegy — ugy sem fogunk találkozni többé. A "kis baba" igen esinos név, ha valami hitbizomány jár vele, de így, hogy csak egy pár garast kap évenként, így még akkor sem felel meg Viva kívánságának, ha olyan könnyen lehetne banni az öregével, mint gondoltam. A fölfedezés egészen lesújtott; agyon van már ütve

a te szerencsétlen leányod:
Vandeleur Viva.

Vandeleur Viva kisasszonyhoz (Pettifer Place N. 2, Brighton.)
Passinger Harold (Guards Club, Pall Mall) levele.

1892. Szeptember 20.

Kedves Vandeleur kisasszony!

Érdekes levelét megkaptam. Óvakodom, hogy bővebb magyarázatot kérjek. A közmondás szerint szézesélyes lény az asszony és én azt tartom, hogy sem az nem méltó hozzám, hogy kérdéseket intézzek önhöz, sem az, hogy a kegyét kérjem. Csak azért írok most, hogy eloszlassam azt az ugylátszik igen nagy iszonyatát, amelyet látásomra érezne. Higyje el kérem, többé nem lesz alkalma meglátni engem.

Maradok őszinte tisztelője:
Passinger Harold.

Vandeleur Viva kisasszonyhoz (Brighton.)
Vandeleur Horatio (Oldham) távirata.

1892. Szeptember 20.

Az Istenért, ne hamarkod el a dolgot! Haroldé a hitbizomány. Az idősebb gyermekek mind leányok.

Levél a főhercegnőhöz

IRTA: LAKATOS LAJOS.

Császári és királyi Fenség!
Egyetlen szerelmem!

Jól tudom, hogy holnap délután, amikor császári és királyi Fenséged ezt a levelet már megkapta, el is olvasta, engem a bolondok házába fognak csukni. De ez engem nem bánt. Amint hogy engem már semmi sem bánt és semmi sem érdekel ezen a világon. Mert én már mindent elértem. Én már a szerelmes voltam önnek, Henriette Amélie főhercegnő.

Ne nevéssen, Henriette Amélie. Én ugyan jól tudom, hogy császári és királyi Fenségednek sejtelve sincsen arról, hogy én, a kicsiny és senki bankhivatalnok a világon vagyok. Fenséged nem tudja, hogy én minden reggel kilenc órakor futó lépésekkel szaladok a földalatti felé, amely a hivatalomba visz, hogy minden délután a kioszkban az angol illusztrált lapokat olvasom és hogy három esztendőn át, három elviselhetetlenül hosszú esztendőn át minden este Fenséged arcképét csókoltam meg elalvás előtt és én mégis — ezt senki tőlem el nem veheti — a szerelme voltam, Henriette Amélie, a maga szerelmese. Három elviselhetetlenül hosszú esztendőn át.

Hogy hogyan ösmerkedtünk meg? Ma, hogy már túl vagyok rajta, ezt is elmondhatom. Három esztendő előtt volt, egy finom szeptemberi délutánon, amely az ősznek minden rothadó szépségül terhes volt. Nyomorult tüdővészsek javára rendeztek valami jótékonyesü népünepélyt, amelynek védnökségét Fenséged vállalta el. Jól emlékezem erre a délutánra, Henriette Amélie főhercegnő. Ön kedvence színeimbe, fehérbe és sárgába öltözve jelent meg és rettenetesen unta ő császári és királyi Fenséget, a férjét és én megszerettem őt. Halálosan megszerettem, Henriette Amélie.

A kezét sem érinthettem és csak lépésekről érezhettem parfümjét (a sáfránynak és az édes borsónak keveréke volt és tegnapig én is azt használtam) és mégis eljegyeztem szerelmeimnek, Henriette Amélie, ön olyan kegyetlen volt, hogy akkor rám nézett és liaisonunk — bocsássá meg volt szerelmeimnek ezt a csunya szót — mégis azon a napon elkezdődött.

Én hazamentem. Mielőtt hazatértem volna, egy papirkereskedésben tíz filléért megvásároltam az ön arcképes levelezőlapját (ma már fákó a sok csóktól és könyvtől) megcsókoltam azt és attól fogva ön az enyém volt. Az első napokban, ezt most, hogy mindennek vége, már megvallhatom, boldonságokra gondoltam Henriette Amélie. Arra, hogy az autója elé vetem magam, vagy hogy ellopom a banknak, ahol alkalmazva vagyok, az alaptökét és ezzel megvesztegetem a Habsburgok arcziere-testőreit és császári és királyi Fenséged szobájába lopom magam. Ilyenekre gondoltam és más romantikus szarmárságokra, (milyen csu-

nyán beszélek a már ezekről a szent dolgokról, nem is szép tőlem), de azután lemondtam ezekről a dolgokról.

Elhatároztam, hogy előkelő és diszkrét leszek, a mint az a főhercegnő amorsójához illik és minden botrányt kerülni fogok. A legnagyobb áldozatra — ön fogja tudni ezt az áldozatot értékelni — szántam magam. Nem ösmerkedtem meg személyesen önnel, Henriette Amélie. A három hosszú esztendő alatt, amíg hű voltam önhez és más nőt nem érintettem, nem ösmerkedtem meg személyesen önnel, Henriette Amélie. És — ugye ön nem fog félreérteni — szép és gyöngéd viszonyunknak ez adott csodálatos zamatot, ez, hogy nem is ösmertem ön személyesen.

De a viszony azért tartott. Reggel, hogy fölkeltem, délelőtt munkám közben, délután az angol illusztráltak mellett és este lefekvés előtt, de hányszor álomban is, folytatódott viszonyunk. Eleinte — emlékeznek? — félénk voltam és szemérmes. Nem mertem közeledni önhez. Azután, hogy már beszédes lettem Magával, még mindig tartózkodó voltam. Csak a szavak között áruktam el affekcióm. Ez szinte fiatal leányos tartózkodásom — ne tagadja, Henriette Amélie — tetszett önnek. Ezzel hódítottam meg őt, császári és királyi Fenség, egyetlen szerelmem.

Három hónap mult el így, telve a tavaszodó, a be nem vallott szerelmeimnek minden gyönyörűségével. Nem áruktam el magam, csak Mikulás napján, amikor a Niccolónak, amelyet a fenséges gyermekeknek ajándékoztam, egy mézeskalácsból való szívét tettem a kezébe. (Még most is itt áll iróasztalomon a Niccolo.) Ön megértett, Henriette Amélie, a kalácsos szívet ijedten kapta ki a Mikulás kezéből és elrejtette nemesak a férje ő fensége, hanem a fenséges gyermekek elől is. A gyermekek lelke maradjon tiszta — gondolta ön és én csak helyeselni tudtam ezt a nemes nőies vonást, amelylyel magában kettéosztotta az anyát és a szerelmeim. Az én szerelmeimemet.

Amikor a Semmeringen — emlékezem, január hatodika volt — végre szavakba öntöttem mindazt, ami bensőmet szétfeszítette,

ön még hallgatott. De balkezére, amlyre először leheltem csókot, az egész délutánon nem húzott keztyűt és este a table d'hotenál, ahol Fenségek asztala mellett étkeztem, észrevettem, hogy Maga, Henriette Amélie főhercegnő, az egyes fogások alatt mily gyöngéden simogatja jobbkezevel a bal, azon a helyen, ahol én csókot leheltem rá. Szerencsére a fenséges férj, Ernő főherceg, mit sem vett észre.

A többi azután gyorsan jött. Első ölekezésünk a szerény autóban, amelyet nagy anyagi áldozatok árán béreltem ki egy egész délutánra. Milyen pompás is volt ön akkor, Henriette Amélie. Gyönyörű odaadásában is mennyi szemérmes tartózkodás volt. Ekkor persze még nem vettem észre azt, ami később oly sok keserves órát okozott nekem, azt, hogy önben tulajdonképpen két lény lakozik és hogy a princesse de sang mögül gyakrabban kuszik elő a kis nyárspolgárné a petite bourgeoisie, mint az nekem kellemes lett volna. De azon az első adulterikus délutánon nem vettem észre semmit és örültem szerettem őt, Henriette Amélie főhercegnő.

Ugy hiszem, sokáig jól viselkedtem, Nem áruktam el magamat sem a hivatalomban, sem akkor, amikor Ernőnek, a fenséges férjnek bemutattak. Féltekenységemmel csak épp annyira gyötörtem őt, amennyire ez szükséges volt, hogy őt, Henriette Amélie, teljes szerelmeimről ne legyen győződve. Nem voltam tulkövetelőző. És bár én őt soha, de soha még csak gondolatban se csaltam meg, (hiszen utólag bevallhatnám, ha úgy lett volna), mindig meg tudtam érteni, hogy önnek kötelességei vannak férjével és a fenséges uralkodóházzal szemben. Sosem követeltem a végleges szakítást. Mindig ellensége voltam a botrányoknak. Gondoskodtam róla, hogy a lapok ne közöljék arcképemet az öné mellett és azon az örült és perzselő délutánon, (szerelmeim második augusztusának nyolcadik napján), amikor ön kész lett volna arra, hogy otthagyja férjét és gyermekeit és mindent, én voltam az, aki őt arról a végzetes lépésről lebeszéltem.

Akkor nekem jobban fájt az

én ridegségem és a szilárdság, amelylyel az ön áldozatkészségének ellentálltam, jobban fájt, mint önnek, Henriette Amélie. De utóbb még sem bántam meg. Jobb, hogy úgy történt, mintha elkövettük volna azt a végzetes dolgot. Mert látja, Henriette Amélie, ha akkor minden úgy történik, ahogyan Maga akarja és ha most Maga, ahelyett, hogy Habsburg-főhercegnő, egy szegény bankhivatalnok felesége volna, mit tennék Magával? Mit tennék most, hogy már mindennek vége. Hogy miért van mindennek vége? Hogy miért nem szeretem már őt? Ne kérdezzen, ne könnyezzen! Nem tudom! Én vagyok a hibás, csak én. Hívány vagyok és közönséges! Férfi. És bár ön mindvégig gyönyörűen és híven viselkedett, az én szerelmeimnek mégis vége. Minden különösebb ok nélkül. Leégett, mint a gyertya. Most vége van. De ez mindig így szokott lenni. A férfi hagyja ott a nőt. Nálunk se lehetett másképpen. A mult héten, utolsó találkozásunkkor még olyan voltam, mint elmúlt szerelmeim első gyönyörűség délutánjain, de amikor lehaladtam a főhercegi palota lépcsőin, Mária Terézia arcképe alatt, hogy a lakáj rejtett konfidenciával segítette rám felöltömet, átéreztem helyzetünknek minden erkölestelen és csunya voltát és elhatároztam, hogy szakítok. Erről — ismétlem — Maga nem tehet, Henriette Amélie... Liaisonunk az első napon sem volt erkölesesebb, mint az utolsón és az utolsón sem volt erkölestelenebb, mint az elsőn. De az első napon még szerettem őt és nem láttam meg semmit. Az utolsón már nem szerette őt, császári és királyi Fenség és ezért láttam meg mindent.

Azt hiszem ön is, császári és királyi Fenség, egyetlen volt szerelmem, csak helyeselni tudja, ha nem rivás és kölesönös szemrehányások között bucsuzkodunk, hanem így levélben és csöndes viszonyunknak ez lesz a legmélőbb befejezése. Ön ugyan nem fogja megérteni ezt a bucsulevelet és Henriette Amélie Maga képtelen lesz felfogni, hogy miért bucsuzkodik valaki, akit Maga sose látott és miért sorolja az föl az utolsó levélben minden részleteit egy elmúlt liaisonnak, amelyről önnek sejtelmé se volt.

De az nem baj. Ön akár semmit se értsen meg. Elég, hogy én mindent tudok és mindent átéltem. Kész vagyok. Már mindent elértem és az élet nem tarthat semmit a számomra. A főhercegnő szerelmese voltam és ön, Henriette Amélie, ön császári és királyi Fenség, egyetlen szerelmem, holnap a legnagyobb lelki nyugalommal a bolondok házába küldheti

hűtlenségében is hív volt szerelmeimét, hódoló jobbagyát:

Vizpataky Tamást.

A barátság oszlopa

Napkeleten egy nevezetes fejedelem oly szerenés volt, hogy két barátot birhata. Boldogsága érzése már arra bírta, hogy oszlopot állíttasson a boldogító barátságának, a midőn az ellenség tartományiba rontván, ezeket elpusztítá, magát pedig rablánera fűzé. Mit cselekvék itten a két hív barát? Tán új sereget gyűjtének a királyi kiszabadítására? vagy kincseiket ajánlják váltságért s remélnék, hogy vigasztalák otthon buslakodó özvegyét? Korántsem te-

vék ezeket. Az egyik, kit a fogsoly fejedelem nagy polera emele, megmaradt kincseit ragadta magához; a másik, egy fiatal, deli ifju, a szép királyné szívét csábitotta szerelmére. Kiszabadula sokára az elárult fejedelem s a barátság oszlopát fel is állíttatá. Valjon kitalálnak-e kedves olvasóim minő érből? Megsugom: sóból, mert ezen ásvány, ugymond, szép tiszta időben kemény s vidor csillogásu, a komor nedves időben pedig megereszkedik.

A földrengés

IRTA: LENGYEL GÉZA.**I.**

Az asszisztens: És nem lehet semmi tévedés? Nem zavarhatta meg valami észre nem vett dolog az elektromos hullámokat? Vagy a hely-jelzés nem csuszhatott el? Hiszen egy milliméter eltérés már megdönti az egész következtetést.

A tudós: Kedves barátom, a szkepticizmust engedje át nekünk, idősebb embereknek. Őt esztendeig kételkedtem én, míg a saját találmányomban bizni mertem.

Az asszony: Őt évig alig volt számomra néhány órád és egy csóknak nevezhető csókod.

A tudós: Kérlek, Margit ne zavarj. Ezek, százezrek életéről van szó. (Az asszisztenshez): Az utolsó két év munkájában ön is részt vett. Tudja, hogy százszámra végeztünk kísérleteket, a két utolsó olaszországi földrengésen pedig gyakorlatilag is csalhatatlannak mutatkozott a készülék.

Az asszisztens: Ez igaz.

A tudós: Pontosan megmutatja az első lökések idejét, körülhatárolja a helyet és biztos következtetést enged a földrengés erejére is.

Az asszisztens: E szerint pontosan három óra ötven perckor kezdődik.

A tudós: Feltétlenül. Ahogy két nappal ezelőtt kijelentettem.

Az asszony: De hiszen ez borzasztó!

A tudós: Ez már megint okatlan, asszonyi beszéd. Az volna borzasztó, ha nem tudtam volna megállapítani előre az időt és helyet. Így nem történhet semmi baj. A terület elég messze van a fővárostól és bizonyos, hogy a hullámok idáig nem érhetnek.

Az asszony: Hát ott nem laknak emberek?

A tudós: Tegnap automobilon bejártuk az egész vidéket. Két téglagyár és három nagyobb majorság van rajta. Az embereket mind kiköltöztettük. Képzeld, nem akartak menni. Azt mondták, svindli az egész.

Az asszony (nevet): No, ez mulatságos!

A tudós: Mulatságos! Én szemtelenségnek tartom. Azonnal telefonáltam rendőrökért. Karhatalommal kellett kikergetni őket.

Az asszisztens: A nép nem tiszteli még eléggé a tudományt.

A tudós: Különösen az asszonyok nem. Az egyik majorság-gazda felesége úgy visitott, mikor a rendőrök jöttek, mintha akasztani vitték volna.

Az asszony: Szegény teremtés.

A tudós: Ha sajnálod, hát talán visszavithetem. Elpusztulhat a romok között, ha annyira ragaszkodik hozzájuk.

Az asszony: Hátha nem pusztul el.

A tudós (megvetően): Ti asszonyok mind egyformák vagytok. A női elfogultságon semmit se segít a kultúra.

Az asszisztens: No, no. Vannak kivételek. Például Curie-né. Az igazi tudós.

A tudós: Curie-né az ura nél-

kül meg se tudott volna mozdulni.

Az asszony: Curie-né egy csuf és szögletes, öreg nő.

A tudós: Ez is igaz. Pedig, ha már nő: fiatal és gömbölyű legyen. Mint te vagy.

Az asszony: Őt év óta az első bók, amit töled hallok. És ez is kicsinylés.

A tudós: Még egy napig várjál, szívem. Az én munkám — egyelőre — ma véget ér. Holnap enyém a dicsőség és én tiéd vagyok. Majd elmegyünk valahová. Ez lesz a második nászutunk.

Az asszony: Mióta ígéred!

A tudós: Csak türelem, türelem. (Az asszisztenshez): Együtt vannak a műszerek?

Az asszisztens: Minden lenn van már az automobilban.

A tudós: Akkor menni fogok.

Az asszony: Nem szabadna odamenned. Én félek.

A tudós: Gyerekség. Az a domb, ahol a hordozható sátrat felállítottuk, öt kilométerre van a veszélyeztetett területtől. Mindent kitűnően lehet megfigyelni és ha a villamos vezeték elég hosszú darabon épen maradnak, nagyszerű megfigyeléseim lesznek. Veszély azonban nincs.

Az asszony: Mégis... én félek.

A tudós: Kedves barátom, magyarázza meg neki, hogy nincs semmi veszedelem.

Az asszisztens: Meg fogom magyarázni.

A tudós: Két óra husz perc. Három óra, mire odaérek. Isten veletek. Még öt óra előtt újra itt leszek. Kedves barátom, egy pillanatig se hagyja megfigyelés nélkül az ellenőrző-készüléket. Mihelyt visszajövök, össze fogjuk hasonlítani az adatokat. Ha elfárad, majd felváltja a feleségem, hiszen ő is tudja már a számokat feljegyezni. Isten önnel, barátom. Csókollak, drágám.

II.

Az asszisztens (leül a villamos készülék mellé): Megbocsát, ugy-e? Hiszen hallotta, milyen szigorúan reámparancsolt a tanár ur.

Az asszony: Kérem, kérem, ne zavartassa magát és ne keressen kifogásokat.

Az asszisztens: Kifogásokat?

Az asszony: Hát persze. Ugy tudom, az egész dolog csak egy óra múlva kezdődik.

Az asszisztens: Ez igaz és egy félóra szabad időm is lesz. De most be kell állítanom mindent pontosan, hogy félnégy előtt megindíthassam.

Az asszony: Tessék, tessék. Én hoztam magammal könyvet. Az egész időt át fogom olvasni.

Az asszisztens (megigazit néhány esavart, felhuzza az óraművet, azután megszólal): Így ni, most már rendelkezésére állok.

Az asszony (tovább olvas):

Az asszisztens: Furesa, hogy így egyedül maradtunk.

Az asszony: Miért maradtunk volna egyedül? A szomszédban, itt az üvegajtón túl dolgozik Balázs doktor, a másik oldalon

Jenei és az előszobában vár János.

Az asszisztens: János elment a tanár urral, Balázs doktor már reggel óta a megfigyelő sátorban van. Jenei pedig felhasználta az alkalmat és elutazott a menyasszonyához.

Az asszony: Nekem egyébiránt egészen mindegy. No, az a Jenei is okosabbat tehetne, mint hogy megházasodik. Bár a menyasszonyától ostobaság, hogy hozzámegy.

Az asszisztens: Jenei okos fiu, kedves, nagy jövője van és férfinak is nagyon csinos.

Az asszony: Egészen az én esetem. Hat évvel ezelőtt az én uram is nagyjövőjü ember volt és csinos fiu. Most kopasz és heteken át nem jörődik egyébbel, mint a villamos árammal.

Az asszisztens: Ez igazán érthetetlen. Akinek ilyen bájos felesége van...

Az asszony: Kérem, kérem, ezt a hangot hagyjuk. Én nem panaszkodtam...

Az asszisztens: Én panaszkodom...

Az asszony: Ez viszont nem érdekel.

Az asszisztens: Persze, én se csinos fiu s nagyjövőjü nem vagyok.

Az asszony: Ezt nem mondtam. Az asszisztens: Ha Jenei ülne itt az én helyemben...

Az asszony (nagyon gyorsan): Akkor egyáltalában nem jöttem volna. Megmondtam volna az uramnak, hogy nem várhatom be itt, nem maradhatok egyedül egy fiatalemberrel.

Az asszisztens: Hiszen azt hitte, hogy nem vagyunk egyedül.

Az asszony (zavartan): Hát valami mást mondtam volna.

Az asszisztens (feláll, közelebb jön a pamlaghoz, amelyen az asszony ül és mellé telepedik egy székre.):

Az asszony: Vigyázzon, mert elmulasztja a megfigyelést.

Az asszisztens: Mikor éjjeli szolgálatom van, itt szoktam megfigyelni. Hanyat fekszem a pamlagon, amelyen most maga ül és megfigyelem a plafont.

Az asszony: Ábrándozik.

Az asszisztens: Ábrándozom. Ilyen fehér, finom kezekről gyakran ábrándozom.

Az asszony (megnézi a kezét).

Az asszisztens: Hallott már a daktiloszkópiáról?

Az asszony: El szoktam olvasni az újságokban a törvényszéki rovatot.

Az asszisztens: Nos, hát akkor tudja, hogy minden ujjlenyomat-hoz egy bizonyos ember tartozik. A bőr finom vonalaiból föltétlen bizonyossággal lehet az emberre következtetni.

Az asszony: Utálom a tudományos teóriákat.

Az asszisztens: Ez több, mint tudomány. Ez megmagyarázhatatlan érzés. Ez nem csal. Látja, ahogyan a rendőrök számon tartják az ujjlenyomatokat, én magát a kezét figyelem meg, a lüktető bőrt a finom ujjakat, az áttetsző ereket. Ezekből én csalhatatlan biztonsággal tudom rekon-

struálni az egész embert. Vagy az egész asszonyt. Elég a kezét látnom és megmondom: szép-e, fiatal-e, szőke-e, barna-e.

Az asszony (hirtelen hátradugja a kezét).

Az asszisztens: Ne kapja el. Már ismerem. Akarja, hogy leírjam? A fehér bőrnek van egy kis, halavány, kreol árnyalata. Az ujjak egyenletesen vékonyodnak, keskeny kéz, de nem emlékeztet a babáékhoz hasonló, piskótászerű kezekre. Látszik, hogy erő is van bennük.

Az asszony (előhuzza és újra megnézi a kezét): No, ezt jól megvizsgálta.

Az asszisztens: (az asszony jobb kezét két kezébe takarja): Hányszor figyeltem őket. Drága kis kezek.

Az asszony (kissé elkésve visszahuzza a kezét): Nini, miért ül maga a kanapéra. Menjen a műszereihez.

Az asszisztens (most már a bal kezét fogja meg): Ugyan hagyja a műszereket. Ez a világ legfinomabb műszere. (Hosszu, forró kézcsók).

Az asszony: Most azonnal menjen vissza és soha többé ne beszéljen nekem kezekről.

Az asszisztens: Most nyakakról fogok beszélni. (Megcsókolja a nyakát.)

Az asszony: Ez felháborító.

Az asszisztens: Ó, ha tudná...

Az asszony (hevesen): Tudom. (A férfit utánozza): Ó, ha tudná, hogy imádom.

Az asszisztens (fájdalmas mosollyal): Nem ezt akartam mondani.

Az asszony: Hát mit? De eresze el a kezemet.

Az asszisztens (közelebb húzódik hozzá és mind a két kezét megfogja). Ha tudná, milyen komoly pillanatban beszélek önnel. Soha nem merészkedtem volna, magammal vittem volna titkomat a sirba. De most ellágyított az óra veszedelme. Böcsásson meg.

Az asszony: Az istenért, miről beszél?

Az asszisztens: Legyen erős.

Az asszony: Azonnal mondja meg.

Az asszisztens: A professzor ur tévedett.

Az asszony: Hogyan, nem lesz földrengés?

Az asszisztens: Ellenkezőleg. Itt is lesz.

Az asszony: Kérem, ne rémitessen meg. Én menekülök.

Az asszisztens: Egy lépést se tegyen. Mindenütt nagyobb veszedelemben van, mint itt. Ha kimegy az utcára, biztos halál. Ha hazamegy, akkor is. Ez a ház azonban erősen van építve. Ez talán kibírja. Talán.

Az asszony: Ó, ez rettenetes. Elpusztulni fiatalon, mikor nem is éltem még. Mentzen meg, mentsen meg.

Az asszisztens: És én most, ebben a nehéz sötét órában mondom, hogy szeretem. Elhiszi most már?

Az asszony (felelet helyett zokogni kezd. Fejét a férfi vállára hajtja. A férfi szorosan magához

(Folytatás a 8-ik oldalon.)

ve a feleletet, mert valami helyesítő han-
got hallatott.
— Képzeld, azt kálitja vissza, hogy vi-
gvazzák, mert ha nem adom hozzá, meg-
szokteti.
Merry egyik annulából a másikba
esett.
Egy olyan furcsa regény sült ki itt va-
ratlanul a füle hallatára, hogy erre igazán
nem volt elkészülve.
Még nevetni sem tudott volna rajta.
Hát az ő régi intímus emlékei ilyen-
hamar kivirágznak valami barbar, otróm-
ba paraszti valóságga.
— Ptu, — mondta magában s gögö-
sen kihuzta a derekát. — Megkérni lát-
lanban s megcsókoltam, ismeretlenül, erre
csak ezek a bárdolatlan köcsis-tempójú urak
képesek, akik ostobák és műveletlenek, és
pokkendékek, önhitték, talánkok, habzsolók,
mint az állatok.
Szeregett volna még többet is hallani,
de nem mert itt maradni.
Pár pillanatra meg várt, de odabent
senki sem szót s ő hallan megfordult s a
merryre jött, visszalopózott a maga szo-
bájába.

— 95 —

ket ő olyan, szinte testi kéjérzéssel szokott
leírni, a legujabb s legfiatalabb írók mo-
dorában.

Óvatosan felállott és kiment.

Átlopózott a szobákon s benyitott esen-
desen az utcai szobába.

Végiglebegett fehér ruhájában a szo-
bában, amely világos volt, mert az öregek fé-
lig nyitva hagyták a hálószoba ajtaját s a
lámpa bevilágított.

Ebben a percben megállott, mert az
apja erős, tiszta, vastag hangján folytatta
a beszélgetést, amelybe már, úgy látszik,
az ágyban fekvő, nagyon belemélegedtek.

— Hát azt mondta a kis professzor:
Van szerencsém megbízóm: Kerekgyházy
Ferenc nevében megkérni polgármester ur-
tól a lánya kezét.

Merrynek minden vére leszállt mélyen
a szívére.

Az anyja valami szokatlan hangot
adott.

— A lányomat!? Kerekgyházy!

— Azt feleltem neki, hogy a lányom az
anyjáié. Tessék annak rendje és módja sze-
rint hozzá fordulni, nem így a koresmában,
hozzám.

Az anyja, úgy látszik, meg volt eléged-

— 94 —

önhittebbek. Utálatos valami volt neki a
férti s most, hogy az apját ilyen finomnak
és valahogy nagyon értékesnek találta rusz-
tikus formája mellett, egészen meg volt
döbbentve, hogy az anyja, akit épen szellemi
kifejlődése óta ellenségesen és örökre kri-
tizálva nézett, hogy tudott szert tenni egy
ilyen férfira! S hogy tudta megtartani a
szerelemet husz éven át! Mivel? Az örökös
szortólódásban kívül ugyan mit adott a fér-
jének.
De ahogy az apjára nézett s meglátta,
hogy annak egész megkönyvesedett a te-
kintete, amint szerelmesen nézett a felesé-
gére: meg volt döbbenve és éreznie kellett,
hogy az élet roppant titokzatos s az embe-
rek lelke soha nincs a néző előtt kipakolva,
mint a batusz zsidó vagyona.
Ez meg is sértette, bántotta ez a szülői
szerelemkedés. Illetlennek találta,
természetellenesnek s el akart menni, hogy
ne lassa őket.
— Faj a fejem, — szót.
— Faj! — szót részvétellel az anyja.
— Semmi; csak egy kicsit megfájt
a szobalevegő. Lefekszem.
Gyorsan elkészont, szaporán megcsó-
kolta az apját s az anyját és bejött a ma-

— 90 —

— 91 —

ga szobájába. Az előszobából nyílt a szo-
bája, azelőtt kamara volt, az udvarra. Pár
év előtt kikövetelte az apjától, hogy az ablak
elől tegyék el a kis sertésolat, s az is-
tálló és a ház közt maradt helyen kis kertet
esináltatott. A falakat befutatták vadsző-
lővel s az már fent járt az ereszekben, a ker-
tecskét teleültették jószagu virágokkal s a
rezeda és a bazsalikom illata megtöltötte a
kis szobát, amelyet Mariska a maga izlése
szerint rendezett be; Pestről hozott szép
dolgokkal tömött meg.

Sok hareba került, míg ki tudta vinni,
hogy itt egyedül engedték aludni. Mert a
szülei megmaradtak a szűk kis utcai ol-
dalszobában, amelynek egy ablaka volt s az
egész házban a legnyomottabb és legleve-
gőtlenebb helyiség volt. — Aludni jó, —
mondta az anyja, ha egészségtani érvekkel
támadta meg.

Az utcai nagy szoba volt a diszszoba,
azelőtt ebédlő volt, de aztán átalakították
ebédlőnek az udvari szobát, a kamarákat
pedig szobákká változtatták.

A háznak csak egy ajtaja volt az ud-
varra a nagy előszobából, azt mindig az
anyja szokta becsukni éjszakára s a kul-
csát felakasztotta az ebédlőben.

Császár ur vakációja

IRTA: SZOMAHÁZY ISTVAN.

CSÁSZÁR ur, hivatására nézve milliomos és katonai szállító, ez év január havának közepétől kezdve általános irigységnek örvendett; nem a takarékpénztári betétjei és az ötven ezer forintnyi jövedelme miatt, hanem egészen más okból: azért, mert Császár ur ama kiváltságos emberi lények közé tartozott, akik a tél zord hónapjaiban is élvezhetik a szalmaözvegység áldásait. Császárné, született Aichner Zsuzsanna urónő ugyanis január közepén Abáziába utazott az édesanyjával (Aichner bankigazgató özvegyével) és a boldog férj a farsang legszebb heteiben egyedül járt a vendéglőbe és az éjjeli kávéházakba.

Derítse ki az oknyomozó történelem, ki vezette föl először Császár urat az operett-színház színpadára, annyi bizonyos, hogy az érdemes katonai szállító már január vége felé ismert butordarabjává lett ama zeg-zugos folyosóknak, ahova a szerelem, e sivar században üldözött vadként meghúzódott. Császár ur bukátákat nyújtott föl a zenekarból a népszerű primadonnáknak, a kis félistennőket pedig bombonokkal és aranygyűrűkkel kínálta. Császár ur itt mihamarabb méltó népszerűsége tett szert; a karhölgyek édes majomnak nevezték, a direktor nyájasan köszöntötte, a színpadi munkások pedig, akiket trabukókkal, sőt regalitászokkal is megkínált olykor, csak a legtrikább esetekben ütötték őt föbe-hegyormokkal és erdei sziklakkal.

Császár ur, aki ama pillanatokban, mikor nem szállított a katonai kinevezésnek, melabus és szerelemre vágyó fiatalember volt, szalmaözvegysége harmadik hetében ismerkedett meg Thurzó Lili kisasszonnyal, aki a színpadon imádkozó ostobasággal ábrázolta az apródokat és falusi lányokat, a polgári életben pedig tizenhat esztendő óta mutogatta hófehér fogsorát. Csinos, szőke, molet és jókedvű leány volt, akinek lényéhez szinte hozzátartozott a házmesterekisasszonyok kacér együgyűsége, s aki harminc forintnyi havi fizetését oly ügyesen osztotta be, hogy hétszázforintos évi lakást tarthatott szegényes jövedelméből. Thurzó kisasszony, aki alapjában fesztelen kis jószág volt, egy este így szólította meg Császár urat:

— Mariskát keresi?

— Melyik Mariskát? — kérdezte bámulva Császár ur, aki még sokat megörzött keblében az ifjuság himporából.

— Ne okoskodjék... hiszen maga épp olyan jól tudja, mint én... Hát Ligeti Mariskát, akinek itt esténként udvarolni szokott... Pedig azt ma este ugyan hiába várja...

— Miért várom hiába?

— Mert Mariska már az első felvonás után elment Sósokuthyval, a másodtenoristával...

— És maga kicsoda? — kérdezte Császár ur csodálkozva.

— Jézusom, hát még nem

mutakoztam be magának? Én Thurzó Lili vagyok, a színház ösztöndíjas növendéke.

Császár ur kezét rázott az ösztöndíjas növendékekkel és másnap végképpen abbahagyta a Mariskával való flirtelet. Thurzó Lili nemcsak szép, de igen különös kis perszóna is volt; örökösén arra készült, hogy a primadonnák szerepeit átvegye s állítólag komoly reménysegei is voltak arra, hogy Szép Helénát a szegzárdi színházban kreálni fogja. Császár ur, tekintve Thurzó kisasszony általános intellektuális képességeit, ezt fölöttébb furcsának találta; mert a jövendőbeli Szép Heléna nem igen tudott többet a görög mitológiából, mint a színházi tüzoltó. De elvégre is, mit bánta ő a mitológiát? Lili kisasszony a megismerkedés huszadik percében kisé megilletődve adta tudtára, hogy eszeveszettül szereti; és egy gót vár árnyékában asszonyi puhasággal simogatta meg a Császár ur körszakállát. És mikor a boldog Császár később távozni készült az öltözők tájékáról, Lili forró pillantással így szólott hozzá:

— Ugy-e cukros, holnap este is fölnez hozzám?

Császár ur másnap este is fölnezett, sőt lojálisan be kell ismernem, hogy a harmadik, negyedik és tizenhetedik estén is hűségesen megjelent a színpadon. E korszak Császár ur szerelmi életében az ugynevezett másodvirágzást képviselte; vásárnaponként falura rándult a barátnőjével, este pedig rejtélyes kis korezmákban vacsorázott vele bizalmas téte á tétében. Lili szenvedélyes, de fölöttébb szeszélyes ortográfiájú leveleket küldözött néha a Császár ur irodájába; a várak szót olykor három k-val írta, de olykor megelégedett az egyszerű g-betűvel is. Császár ur azonban, aki nem ortográfia után vágyakozott, boldogan gyűrte zsebre a Lilike leveleit; és este gyémánt tüket és nyakláncokat csempészett a barátnője muffjába.

A nyájas olvasót, aki épp oly jól tudja, mint e sorok szerény írója, hogy minden emberi bol-

dogság véges, valószínűleg nem igen fogja meglepni, hogy február derült egéből egyszerre csak leesapott a villám; Császárné, született Aichner Zsuzsanna asszony ajánlott levélben tudatta, hogy a hónap huszonhetedikén megérkezik az ő szerető mucuskájához. Császár ur ekkor rövid kontemplációba merült; majd a böcsök irigylendő filozófiájával így szólott:

— Itt van és vége van, punctum... Térjünk hát vissza a házaselet kikötőjébe és feledjük el az oceánt, meg a hullámokat... Elvégre is földerül még valaha a szegény szalmaözvegypolgárokra!

Császár ur ez estén hosszabban vaesorázott Lilikével egy dunaparti szálló különszobájában, pezsgőt és konyakot rendelt, a desszertnél pedig sokatmondólag sóhajtozni kezdett... És mikor végre, éjfélután, elváltak, egy nehéz, képzeletbeli könnyeseppet morzsolt szét nehezede szempiláin.

— Kicsikém, — mondta Császár ur megindulva, — itt az idő, hogy mindörökké elbueszunk egymástól...

— Hogy mondja? — kiáltotta Lili kisasszony megdöbbenve.

— Azt, hogy most legutoljára találkoztunk... Minek okozunk egymásnak fölösleges szomorúságot?... Szeretett nőm holnap délelben Budapestre érkezik, — a vakációnak egyelőre vége szakad... Magácska ért engem, ugyebár?... Itt van ez a csekélyke ajándék, — fogadja tőlem szívesen e felejthetetlen napok emlékeül...

Császár azzal egy gyémántos gyűrűt nyújtott át az elámult Lilikének, aki ijedten, majdnem kétségbeesve szögezte rá világoskék szeméit... Lilike azonban nem nyult a gyűrű után, hanem halkán sugta:

— Elhagy?

— Mit tegyek, ha egyszer muszáj! — sóhajtott Császár ur szomorúan. — Az élet oly kegyetlen és szigorú... Fogadja hát el szépen ezt a csekélységet és gondoljon rám, ha nem akad jobb dolga...

Thurzó kisasszony szeméből forró könnyek patakzottak, sző-

ke fejét bánatosan lehajtotta, majd cicamódjára hízkelkedve, odatorlózkodott a Császár ur franciás körszakállához.

— Ha csak két nappal előbb szólt volna, hogy hozzászokhasam az elválás gondolatához... De így, egyszerre, mikor semmitől sem tartottam... Magának könnyü, maga elfeled, de én!... mindig sirva fogok gondolni erre a négy hétre — és azt hiszem, hogy a szívem is utána szakad... Így... ilyen hirtelen... ilyen váratlanul...

Császár még egyszer megesókolta a Lili szőke hajfürtjeit, majd férfiasan kiszakította magát az ölelőkárok közül... És a sötét utcára érve, így sóhajtott:

— Édes kicsike... majd megrepedt a szíve... Hiába, még a legjobb férfiban sines annyi hűség, mint a legkönnyelműbb asszonyban...

Császár urat otthon egy abbáziai távirat várta; a felesége sürgősen közölte vele, hogy távollétét két héttel meghosszabbítja. "Mamát nem engedik az orvosok", telegrafálta "és így fájdalom, még mindig lehetetlen, hogy szerető karjaidba futhassak".

Császár ur megesókolta a táviratot, másnap pedig forgószél módjára rontott be a látké lakására. Thurzó kisasszony, aki épp az ebédnél ült, csodálkozva ugrott föl az asztal mellől.

— Maga itt? — kiáltotta meglepetve.

— Igen, én itt! — deklamálta izgatottan Császár ur.

— Mi történt?

— Olvassa ezt a táviratot!

Thurzó kisasszony elolvasta a táviratot, majd értelmetlenül nézett az örvendező Császár urra.

— Hát nem érti? — szólott Császár ur diadalmasan. — Két héttel meghosszabbították a vakációmát és ennél fogva még két hétig a magáé vagyok...

Lilike lesütötte a szemét — most éppen olyan volt, mint Flavigny kisasszony a Nebántsvirágban — és szendén, elpirulva susogta:

— Az lehetetlen!

— Micsoda?

— Hogy egykori barátságunkat fölujtsuk.

— És miért volna lehetetlen? — kérdezte megdöbbenve Császár ur.

— Mert dél óta, a mai főpróbára óta, új barátom van... A nézőtérén ismerkedtünk meg, a második fölvonás alatt, mikor a tengerészkapitány a hajóságot énekelte... Azt kívánja-e, hogy hűtelen legyek hozzá?... Magát se esaltam meg a multban, — és őt se esalom meg a jövőben, mert becsületlen leány vagyok... Ha tegnap mondja, vagy még ma reggel, mikor majdnem megrepedt a szívem... De így... most... mikor már mindennek vége...

És Thurzó kisasszony szeméremesen húzta el kezét a hevülékeny Császár urtól s illedelmes távolban foglalt helyet az ebédő egyik bőrfauteuiljén...

A sas és a többi madarak

A sást, mint király, minden nem lehet. De komolyságát, mely oly nagyot mutat s szótlanságát, mely a nagy lelkek tulajdona, csakugyan ellemem tőle; így szól s egy fára böles képpel felülvén, magában komolykodik. Neveti minden madár s gunyolja tisztelés helyett a hiut. Nem illik bölcsesség, mondanák, harlekin köntösökhöz. Igazságtok van, így esveg végre, észre és szóra térvén át szótlanságából, most tudom, barátim, mi a sas nagyságának titka? Mi hát? Az, hogy ő sasnak, mi pedig másnak s nem sasnak születünk.

Judit

IRTA: BODROGI LAJOS

A ZON kezdhetném, hogy "ott fekszik halálos ágyán" — ha kezdetnek nem volna nagyon is érzelmes, talán egy kicsit pathetikus is. Mert az életben hiába van érzés és szenvedély, nem számol ma velük az az elegáns stíl, melynek gavallér a férfi, a leány meg jukker; a köztük való viszonyt eufemikusan a "magá"-val fejezi ki, szintelen érzésüket, bágyadt szenvedélyeiket az előadás keresett egyszerűségével akarja franciásnak festeni. Tehát nem fekszik még halálos ágyán — csak oda fog jutni, oda bizonyosan, elkerülhetetlenül. Eddig csak egy valóság esett meg vele az életben: az, hogy született; a másik nagy valóságra várhatott ő, várhatunk mi.

Hogy ebbe a festett világba belepottyant, a whistpartijánál megzavart apa örvendő mosolygásától, a csipkefelek között hat hétig gyermekágyat fekvő anyjának viziteket fogadó affektálásától kezdve, bonneokon, misseken, felsőleányiskolákon, zongoratanítókon és táncmestereken át egész a grófi Kérőkig, hamisság, hazugság, csináltság volt mindene, mindene.

Hazugság esküje, hazugság házaselete, hazugság szerelmei, hazugság husának, vérenek unalomúzó nyugtalanokodása. Hazugság hitványsága, hazugság becselensége, hazugság rangja, hazugság gazdagsága. A második valóság, melyet a hajhászott egyszerűség gáncijáért nem lehet vastag, súlyos pathosából kiforgatni, csak ott, a kinok ágyán érte őt utól; az a rettenetes, végső valóság: a halál.

Ezt a két szélső valóságot kellett volna kitöltenie valamivel, a miről más módon lehetne írni, mint ahogyan a valóságokon átsikló társadalom írói az ő Shak-

espeareet lenéző "niminy-piminy rosewater." módjuk szerint az irást megeselekedni kénytelenek.

És kevésbe mult, hogy a két nagy valóság közt tátongó ürt be ne töltse a harmadik nagy valósággal, a nő életében a legnagyobb valósággal: a szerelemmel. Csakhogy gyöngye volt hozzá, hogy legyőzze akadályait. Egész sereg hazugság állta útját: rang, nagy vagyon, fényes nevelés, társadalmi tekintetek. — Gyenge asszony hogyan küzdhet meg ennyi bolondsággal?

Élete így hiábavalóbb lett, mint azé a virágé, amely rövid egy nap alatt fejleszti ki szirmait, leheli ki illatát, szórja be kelyhét egy új élet sárga himporával, hogy utána elhervadjon, de meghozza gyümölcsét.

Az ő társaságának, a munka nélkül való dözsölés társadalmának asszonyai szülhetnek bár, de anyákká nem lehetnek soha — mert elhervadni nem akarnak.

Neki is csak azt parancsolta életének tömérdek hazugsága, hogy szüljön; adjon életet egy híres név új viselőjének, aki aztán majd tovább plántálja a régi nevet, az új hazugságot.

Nem halálos ágyán fekszik tehát még. Ott áll atyja előtt, befűzve, összeszorítva, kivasalva, kifodrozva. Ott áll a fényes estélyi ruhájában — éppen, hogy az utolsó vendégre adta fel az inas a felöltőt — és fáradt testtel, fásult lélekkel hallja jövendő rendeltetését.

— Férjhez foglak adni, Judit; a gróf megkérte.

— Melyik?

— Grófokban nem igen válogathat a bankár leánya, kivált, ha az öregapja még "chazen" volt, elesapott zsidó kántor. Jól lehet sok a millió, a megtiszteltetés mégis igen nagy. Vasárkay Pista gróf.

A mint a fényes nevet kiejtette, megilletődéssel gyujtott rá a vastag Uppmannra, hogy teája finom illatának méltó füsttel legyen keverednie.

— Az a kopasz, eserfaszinú koponyájú?

— A kopaszság magas intelligenciának, a cserfa férfierőnek a jele. Igen; ő engedi meg nekünk, hogy utódjainak ősei legyünk.

Közömbös puhogással bocsátotta szélnek a nagy füstkarikákat; sokkal kevesebb élvezettel, mint a teherfordó, mikor esti pihenéskor eseréppipájából kapadohányt szí.

És amint bámulta a gomolygó füstkarikákat, látta édes apját, a chazent, hogyan nyögdecseleli a siralmas innepi nótákat jámbor rabbinusok fülébe, izlettetők hangjából, hadd juttassa új kenyérhez új községben ez a tremolázó, fisztulázó, könyörgő hang.

Bezzeg nem tremolázott, nem fisztulázott az ő hangja, mikor fürgelében kulisszje korában ott ordította teli torokkal a börze csarnokában: "Ich nehm, ich geb". Fiktív társulatok fiktív részvényeivel így szerezte meg millióit, azt a sok milliót, a mi ma papír, holnap arany, holnapután meg füst.

Csakhogy nem olyan illatos, mint ezé az Uppmanné.

— Mondhatom, édesanyád ugyancsak büszke, hogy téged választott. Hja! — nézd meg az anyját, vedd el a lányát.

Magasabb régióidban te még szebben fogsz reprezentáskedni.

Belépett most a nagyságos asszony. Széles pongyola ömlött el kövér testén, lelógó vastag ajka dolyfős ráncban húzódott fel mosolygó orráig. Leányát megölelve, hízogó hangon sugta fülébe: "Comtesse!"

A "comtesse" pedig ott állt — fáradtan, semhogy szomorú lehessen. Végig nézett anyján és látta őt megint olyan közönségesnek, olyan kofának, mint mikor sűrű nyelveléssel zavarta el a háztól a kis fiu nevelőjét, a mért azt az ártatlan rózsabimbót lopta be nagy, elefántesont keresztel diszitett imakönyvébe, a "Keresztény hajadonok liliumkertjébe".

Az egész idillből ez az egy, hervadt bimbója maradt.

Bimbójában hervadt el az idill is, meg az anyja csinálta skandalumban.

— Hogy is ne, hányt szemére a lányának. — Ez a jött-ment, ez a ro-tur-ri-er, ez meri azt a krajcáros rózsát a te drága imakönyvedbe smugglizni? Hát nem vagy-e te a dugzagdag Széktői Gelb Miklós leánya, hát nem vagy-e te nemes kisasszony, hát nem lehetnél te alapítványi hölgy is, hát nincs nekünk hozzá elegendő fundus instructor? Hát a Gelb firma arra való, hogy hogy minden fli-bus-ti-er rápingálja a nevet? Azért talán, hogy a Gelb név egy kicsit commune? A firma érdekében nem esreltük fel, — de édes apádból, az én Náthánomból, Miklós lett, Nikolaus von Széktó, és ez nem komponál annak a Kiss urnak? Nos, ne sirj már kis fol-le, nekem is voltak illuzion, én is daloltam "Szi vuz návez rien á mó dire!" A Széktői Gelb Miklós lányának im-komponálni kell a szociétében!

Két esztendő óta mindennap így hallotta ez a szegény Judit. A rózsabimbó, ha meg is volt, de elhervadt, Kiss Béla ur meg talán ott vizsgázik messze Budapesten, messze attól a nagy, tornyos palotától is, hova télen mennek majd fel lakni ebből a kis városból.

(Folytatjuk.)

A földrengés

(Folytatás a 4-ik oldalról.)

öleli és igyekszik lecsokolni a sürrün hulló könyveket. Néhány perc múlva az asszony visszaadja a csókokat).

III.

Az asszony: Gyorsan, nézze meg az órát.

Az asszisztens: Három... négy... háromnegyed.

Az asszony: Adja ide, pontosan akarom tudni. Négy óra husz perc.

(Nagy csönd).

Az asszisztens: Csak tizenkilenc.

Az asszony (mélyszéles megvetéssel): Husz. Maga becsapott.

Az asszisztens: Ön, a hirneves professzor felesége tudja, hogy a tudomány nem csalhatatlan.

Az asszony (még véstjölőbb hangon): Maga becsapott. Maga nyomorult. Az uram mindjárt itt lesz. Irtózat. Nem tudok a szemem közé nézni. Az egyik fésűm is

elveszett. Semmi megfigyelést nem tett. Ó, milyen nyomorultak is maguk. (Csendes sirásba kezd.)

Az asszisztens (gyorsan megindítja a készüléket. Rövid ideig vár, azután kómikus Srimászszal nézi a papírszalagot.)

Az asszony (sir és kis zsebtükrét előszedve, gondosan igazgatja a haját).

Az asszisztens: Minden normális. Pedig a kilengéseket még érezni kellene. Ugy látszik, nem történt semmi.

Az asszony: Az uram is becsapott. Ott sem volt földrengés. Milyen nyomorultak...

Az asszisztens: Ön most panaszkodik, mert nem dönt össze néhány száz épület és nem pusztult el néhány ezer ember.

Az asszony: Ne merjen gunyolódni. Én összetörtem. Én most leugrom az emeletről.

(Csöngetés).

Az asszisztens (kirohan ajtót nyitni).

A tudós (dult arecal beront és minden bevezetés nélkül beszédbe kezd): Az a nyomorult asszony visszament a majorba. Nem lehetett kiparancsolni.

Az asszony: Nos és elpusztult?

A tudós: Senki sem pusztult el. Ez borzasztó. Semmi sem történt. Halálosan kompromittáltam magamat. Leugorhatom az emeletről.

Az asszony: Szégyeld magad. Talán haragszol, mert nem dönt össze a világ? Örülj, hogy elmaradt az a rettenetes istencsapása.

Az asszisztens: Vigasztalódjék tanár ur. Bizonyosan a műszer volt hibás.

A tudós: Ujra kezdek az egészet. (Hirtelen elhatározással) És újra is kezdek. Nem tágitok. Meg kell oldanom ezt a problémát.

Az asszony: És én? Mi lesz velem! Mi lesz a második nászutunkkal?

A tudós: Eh, hagyjál békében a bolondságaiddal. Most azonnal munkához kezd. Szétszedjük az egész készüléket.

Az asszisztens (habozva, akadozva): Ha megengedi, tanár ur, eddig nem mertem figyelmeztetni... hiszen annyira bizott... én már tegnapelőtt észrevettem egy áttételi hibát... (Az asszonyra néz.) én nem biztam a jóslatban... hibás volt egy csész számszóport... tessék ezt megnézni.

A tudós: Igaza van. Itt lehet hiba. Azonnal átvizsgáljuk. Szegény feleségem, csak téged sajnállak. Mennyire megijesztettünk ezzel a földrengéssel.

Az asszony: Engem? Légy nyugodt én miattam... (Az asszisztensre néz.) Egy pillanatig se hittem az egész komédiában.